

Seat No.	
----------	--

M.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Sanskrit
वेदवाङ्मय

Day & Date: Monday, 18-11-2019
 Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।
 योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

14

1) निरुक्तं वेदस्य ---- अस्ति?	
अ) श्रोत्रम्	ब) चक्षुः
क) नेत्रम्	ड) पादौ
2) कल्पः ---- उच्यते वेदनाम्?	
अ) हस्तः	ब) पादः
क) मुखम्	ड) चक्षुः
3) छन्दः ---- वेदस्य?	
अ) हस्तः	ब) पादः
क) मुखम्	ड) चक्षुः
4) अनुष्टुप् ---- अस्ति?	
अ) छन्द	ब) साम
क) स्वरः	ड) मन्त्रः
5) मीमांसामतानुसारम् वेदाः ---- भवन्ति?	
अ) पौरुषेयाः	ब) अपौरुषेयाः
क) प्राचीन	ड) अर्वाचीन
6) सायणाचार्यः ---- अस्ति	
अ) वेदभाष्यकारः	ब) पुराणकारः
क) व्यकरणकारः	ड) वेदान्तकारः
7) उवटाचार्यः ---- अस्ति?	
अ) वेदभाष्यकारः	ब) व्याकरणकारः
क) निरुक्तकारः	ड) वेदान्तकारः
8) महीधराचार्य ---- अस्ति?	
अ) वेदभाष्यकारः	ब) श्रौतसूत्रकारः
क) गृह्यसूत्रकारः	ड) शुल्बसूत्रकारः
9) न्यायदर्शनानुसारम् वेद ---- अस्ति?	
अ) पौरुषेयः	ब) अपौरुषेयः
क) व्यासकृतः	ड) ऋषिकृतः

- 10) ऋग्वेदस्य उपवेदः ——— भवति?
 अ) आयुर्वेदः
 क) धनुर्वेदः
 ब) यजुर्वेदः
 ड) अर्थशास्त्रम्
- 11) यजुर्वेदस्य उपवेदः ——— भवति?
 अ) धनुर्वेदः
 क) आयुर्वेदः
 ब) वृआयुर्वेदः
 ड) सामवेदः
- 12) सामवेदस्य उपवेदः ——— अस्ति?
 अ) गान्धर्ववेदः
 क) अर्थशास्त्रम्
 ब) धनुर्वेदः
 ड) आयुर्वेदः
- 13) अथर्ववेदस्य उपवेदः ——— भवति?
 अ) अर्थशास्त्रम्
 क) महाभारतम्
 ब) रामायणम्
 ड) आयुर्वेदः
- 14) स्वामीदयानन्दमतानुसारं वेदानां रचना ——— जाता?
 अ) ई. पू. 1000
 क) ई. पू. 6000
 ब) सृष्टेःआरम्भ
 ड) ई. पू. 10000

प्र.2 टिप्पणीं लिखत। केवलं 4

16

टिपा लिहा. फक्त 4

- 1) वेदवाङ्मये छन्दःशास्त्रम्
- 2) वेदवाङ्मये ज्योतिषम्
- 3) संहितेयी परिभाषा
- 4) अथर्ववेद
- 5) सायणाचार्य
- 6) वेद व बाळ गंगाधर टिळक

प्र.3 अधोलिखितेषु द्वयोः उत्तरं लिखत। 4 तः 2
 खालीलपैकी दोन प्रश्नांचे उत्तर लिहा. 4 पैकी 2
 ससंदर्भम् स्पष्टीकुरुत। केवलं 2
 सन्दर्भासह स्पष्टीकरण करा. फक्त 2

12

- 1) स होवाच पितरं तत् कस्मै मां दास्यसीति।
द्वितीयतृतीयम्। तं होवाच मृत्यवे त्वा ददामीति।।
- 2) यन्मनसा न मनुते येनाहुर्मनो मतम्।
तदेव ब्रह्मत्वं विद्धि नेदं यदिदमुपास्सते।।
- 3) हिरण्यमयेन पात्रेण सत्यस्यापिहितं मुखम्।
तत्त्वं पूषन्नपावृणु सत्यधर्माय दृष्टये।।
- 4) “अन्धन्तमः प्रविशन्ति येऽविद्यामुपासते।
ततो भूय इव ते तमो य उ विद्यायां रताः।।”

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

14

कठोपनिषदानुसार 'नाचिकेतोपाख्यान' सविस्तर लिहा व त्याने कोणते व किती वर मागितले?
 किंवा

वेदाङ्गांची संख्या व त्यांचा परिचय सविस्तर लिहा.

प्र.5 उपनिषदांचे भारतीय संस्कृतीमध्ये महत्त्व सांगून मूल्यशिक्षणाच्या दृष्टीने आजच्या काळात त्याचा उपयोग स्पष्ट करा.

14

- 11) नर्मदानदी ----- पर्वतात् निर्गता?
 अ) मलयाचल
 क) अरुणाचल
 ब) विन्ध्याचल
 ड) सह्याचल
- 12) पातालम् ----- योजनविस्तीर्णम्?
 अ) दशसहस्र
 क) एकसहस्र
 ब) द्वादशसहस्र
 ड) पञ्चसहस्र
- 13) भूलोकस्य उपरि ----- लोकाः सन्ति?
 अ) पञ्च
 क) द्वादश
 ब) षट्
 ड) सप्त
- 14) भारतवर्षस्य ----- भेदाः सन्ति?
 अ) द्वौ
 क) नव
 ब) पञ्च
 ड) अष्टौ

प्र.2 टिप्पणीं लिखत। (केवलं चार)

16

टिपा लिहा. (फक्त चार)

- 1) भुवनकोशः
- 2) मेरुपर्वतः
- 3) सप्तद्वीपाः
- 4) सप्तसागराः
- 5) पौराणिक खगोल
- 6) ब्रह्मपुराण

प्र.3 अधोलिखितेषु द्वयो उत्तरं लिखत। (चार तः दोन)
 खालीलपैकी दोन प्रश्नांचे उत्तर लिहा. (चार पैकी दोन)
 ससंदर्भम् स्पष्टीकुरुत। (केवलं दोन)
 सदर्भासह स्पष्टीकरण करा. (फक्त दोन)

12

- 1) भूमेर्योजनलक्षे तु सौरं विप्रास्तुमण्डलम्। लक्षे दिवाकराच्यापि मण्डलं शशिनः स्थिरतम्।
- 2) पूर्णशतसहस्रे तु योजनानां निशाकरात्। नक्षत्रमण्डलं कृत्स्नमुपरिष्ठात् प्रकाशते।
- 3) हिमवान् हेमकूटश्च निषधस्तस्य दक्षिणे। नीलःश्वेतश्च श्रुंगीच उत्तरे वर्षपर्वताः।
- 4) एते द्वीपाः समुद्रैस्तु सप्तसप्तभिरावृताः।
 लवणेषुसुरासर्पिर्दधिदुग्धजलैः समम्।

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

14

ब्रह्मपुराणानुसार भारतवर्षाचे वर्णन करा.

किंवा

ब्रह्मपुराणोक्तक्रमाने पृथ्वीपासून सप्तर्षिमण्डलपर्यंत 'अन्तर' किती आहे सविस्तर सांगा.

प्र.5 संस्कृत वाङ्मयामध्ये पुराणांचे स्थान स्पष्ट करा.

14

Seat No.	
----------	--

M.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Sanskrit
आयुर्वेद

Day & Date: Saturday, 09-11-2019
 Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
 3) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।

14

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा..

- 1) अष्टांगहृदयस्य रचना ----- इत्यनेन कृता ।
 अ) चरकः
 ब) सुश्रुतः
 क) वाग्भटः
 ड) आत्रेयः
- 2) देवानां भिषजौ ----- वर्तेते ।
 अ) मैत्रावरुणौ
 ब) अश्विनीकुमारौ
 क) नलकुबेरौ
 ड) मरुद्गणाः
- 3) कफपित्तवाताः ----- संज्ञकाः ।
 अ) ओषधि
 ब) शरीर
 क) त्रिदोष
 ड) धारक
- 4) आयुर्वेदाची अंगे किती?
 अ) 3
 ब) 5
 क) 7
 ड) 8
- 5) चक्षुरेंद्रियात कोणते महाभूताधिक्य असते?
 अ) पृथ्वी
 ब) अग्नि
 क) आप
 ड) वायु
- 6) क्लेद वहनाचे कार्य ----- करते.
 अ) पुरिष
 ब) रक्त
 क) मूत्र
 ड) ओज
- 7) मलमूत्रगर्भ निष्क्रमणाचे कार्य ----- करते.
 अ) उदानवायू
 ब) व्यान वायू
 क) प्राणवायू
 ड) अपानवायू
- 8) हृदयाच्या ठिकाणी कोणता दोष असतो.
 अ) व्यान वायू
 ब) साधक पित्त
 क) अवलम्बक कफ
 ड) वरील सर्व
- 9) कफनाशक रस कोणते?
 अ) मधुर, अम्ल, लवण,
 ब) कटू, तिक्त कषाय
 क) मधुर, तिक्त, कषाय
 ड) अम्ल, तिक्त, लवण

Seat No.	
----------	--

M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019

Sanskrit

वेदांग

Day & Date: Monday, 04-11-2019

Max. Marks: 70

Time: 11:30 AM To 02:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) सर्व उत्तरे एकाच उत्तर पत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत.
 योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

14

- 1) ओकारस्य उच्चार स्थानं ----- भवति?
 अ) जिह्वामूलं
 ब) कण्ठतालु
 क) कण्ठमूर्धा
 ड) कण्ठोष्ठम्
- 2) एकारे कण्ठ्यस्य ----- मात्रा अस्ति?
 अ) एकमात्रा
 ब) द्विमात्रा
 क) अर्धमात्रा
 ड) मात्रा
- 3) संवृतस्य कण्ठ्यस्य कालः ----- भवति?
 अ) मात्रा
 ब) द्विमात्रा
 क) अर्धमात्रा
 ड) एकमात्रा
- 4) स्वराणाम् करणं ----- वर्तते?
 अ) संवारः
 ब) विवृतम्
 क) श्वासः
 ड) नादः
- 5) नित्यं हो शषसेषु अनुस्वारः -----.
 अ) तालुमूल्यः
 ब) कण्ठमूल्यः
 क) दन्तमूल्यः
 ड) जिह्वामूल्यः
- 6) ----- शलः स्मृताः?
 अ) द्विः
 ब) पूर्ण
 क) नेम
 ड) त्रिः
- 7) अचः ----- स्मृताः?
 अ) ईषत्स्पृष्टः
 ब) अस्पृष्टः
 क) नेमस्पृष्टः
 ड) त्रिःस्पृष्टः
- 8) यणः ----- स्मृताः?
 अ) ईषत्स्पृष्टः
 ब) स्पृष्टः
 क) नेमस्पृष्टः
 ड) त्रिःस्पृष्टः
- 9) हलः ----- स्मृताः?
 अ) ईषत्स्पृष्टः
 ब) स्पृष्टः
 क) नेमस्पृष्टः
 ड) त्रिःस्पृष्टः

- 10) ह्रस्वः ——— स्मृताः?
 अ) श्वासिनः
 क) नादिनोद
 ब) अनुनासिकः
 ड) घोषाः
- 11) खफादयः ——— स्मृताः?
 अ) ईषत्स्पृष्टः
 क) नेमस्पृष्टाः
 ब) स्पृष्टाः
 ड) श्वासिनः
- 12) ——— स्थितः अङ्गुष्ठः उदात्तस्वरं दर्शयति?
 अ) कनिष्ठिका मूले
 क) अनामिका मूले
 ब) मध्यमा मूलेस
 ड) तर्जनी मूले
- 13) उपान्तमध्येस्थितः अङ्गुष्ठः ——— स्वरं दर्शयति?
 अ) उदात्त
 क) स्वरित
 ब) अनुदात्त
 ड) दीर्घ
- 14) चरः ——— विद्यात्?
 अ) उदात्तम्
 क) ईषच्छ्वासिनः
 ब) स्पृष्टाः
 ड) श्वासिनः

प्र.2 टिप्पणिम् लिखत (केवलं चार)

16

टिपा लिहा (केवळ चार)

- 1) ए ओ ऐ औ यांचे घटक स्वर
- 2) अधम पाठक
- 3) उत्तम पाठक
- 4) उदात्त-अनुदात्त-स्वरित
- 5) ह्रस्व-दीर्घ-प्लुत
- 6) अल्पप्राण-महाप्राण

प्र.3 सोदाहरणं ससन्दर्भं स्पष्टी कुरुत (चार तः दोन)

12

सोदाहरण संदर्भासह स्पष्टीकरण करा. (चार पैकी दोन)

- 1) त्रिषष्टिः चतुः षष्टिर्वा वर्णाः शंभुमते मताः ।
प्राकृते संस्कृते चापि स्वयंप्रोक्ताः स्वयम्भुवा ।
- 2) हकारं पञ्चमैर्युक्तमन्तरस्थाभिश्च संयुतम् ।
उरस्यं तं विजानीयात् कण्ठ्यमाहुरसंयुतम् ॥
- 3) हृदये चैकमात्रस्तु अर्धमात्रस्तु मूर्धनि ।
नासिकायां तथार्धं रङ्गस्यैवं द्विमात्राता ॥
- 4) उदात्तमाख्याति वृषोङ्गुलीनां प्रदेशिनीमूलनिविष्टमूर्धा ।
उपान्तमध्ये स्वरितं धृतंच कनिष्ठिकायामनुदात्तमेव ॥

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

14

पाणिनीय शिक्षानुसार वर्णसंख्या व वर्गीकरण लिहून सर्व वर्णांचे आभ्यान्तर व बाह्य प्रयत्न यथाग्रन्थ लिहा.

किंवा

पाणिनीय शिक्षानुसार वर्णसंख्या व वर्गीकरण लिहून अनुस्वार, विसर्ग व 'ह' कार या वर्णासंबंधी विशेष नियम यथाग्रन्थ लिहा.

प्र.5 संस्कृत वाङ्मयामध्ये पाणिनीय शिक्षेचे महत्त्व व भाषा शास्त्र दृष्टीने उपयोग सांगा.

14

Seat No.	
----------	--

M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019

Sanskrit

नाटक

Day & Date: Wednesday, 06-11-2019
Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत.
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

14

- 1) मुद्राराक्षस नाटकाचा नायक ----- आहे.
अ) अमात्य
ब) चाणक्य
क) चंद्रगुप्त
ड) मलयकेतु
- 2) मुद्रा राक्षसस्य नायकः -----?
अ) चंद्रगुप्तः
ब) विशाख दत्तः
क) चाणक्यः
ड) राक्षसः
- 3) पर्वतेश्वरस्य पुत्रः ----- अस्ति ।
अ) भागुरायणः
ब) वैरोचकः
क) मलयकेतुः
ड) सिद्धार्थकः
- 4) उल्लंघयन् मम समुज्वलतः----- इति कस्य उक्तिः ।
अ) चाणक्यस्य
ब) राक्षसस्य
क) सूत्रधारस्य
ड) अमात्स्य
- 5) चंद्रगुप्तः ----- वंशम् पराजित्य विजयम् प्राप्तवान् ।
अ) कैकयन्
ब) वैरोचकन्
क) गुप्तन्
ड) नन्दान्
- 6) देवीचंद्रगुप्तनाटकस्य कर्ता ----- अस्ति ।
अ) भासः
ब) विशाखदत्तः
क) बाणः
ड) दंडी
- 7) विशाखदत्तस्य कालः ----- शतकं मन्यते ।
अ) 4
ब) 7
क) 5
ड) 6
- 8) मुद्राराक्षसस्य प्रतिनायकः-----?
अ) चाणक्य
ब) विशाखदत्तः
क) राक्षसः
ड) दंडी
- 9) कुटुंबिनी ----- भवति ।
अ) सेविका
ब) प्रतिहारिणी
क) सेनाप्रमुखा
ड) गृहिणी
- 10) उपजाप म्हणजे ----- होय.
अ) फितुरी पसरवणे
ब) अनुष्ठान करणे
क) जप करणे
ड) जवळ जाणे

- 11) विजिगीषू याचा अर्थ ----- राजा आहे.
 अ) यात्रा करू इच्छिणारा ब) विशेष जागरूक
 क) सर्वांवर विजय मिळवू इच्छिणारा ड) अर्जुन
- 12) ज्योतिषस्य ----- अंगानि?
 अ) 8 ब) 3
 क) 66 ड) 64
- 13) अमात्य राक्षसाने आपली पत्नी व मुलगा ----- याच्याकडे ठेवला होता.
 अ) शकटदास ब) सिद्धार्थक
 क) चंदनदास ड) स्तवकलश
- 14) ----- योगेने ग्रहणम् न भवति
 अ) मंगल ब) बुध
 क) गुरू ड) शुक्र

प्र.2 टिप्पणी लिखत। (केवल 4)

16

टिपा लिहा. (फक्त 4)

- 1) विषकन्या
- 2) शकटदास
- 3) वैरोचक
- 4) सिद्धार्थक
- 5) कौमुदी महोत्सव
- 6) शोणोत्तरा

प्र.3 अधोलिखितेषु द्वयोः स्पष्टीकरणं कुरुत।
 कोणतीही दोहोंचे स्पष्टीकरण सिद्ध करा.

12

- 1) न निष्प्रयोजनमधिकारवन्तः प्रभूभिरहूयन्ते।
- 2) न प्रयोजनमन्तरा चाणक्यः स्वप्नेऽपि चेष्टते।
- 3) सर्वथा अमात्यराक्षस एवात्र प्रशस्यतरः।

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.
 प्रथम अंकाचे रसग्रहण करा.

14

किंवा

मुद्राराक्षस नाटकातील राजनीतीवर प्रकाश टाका

प्र.5 मुद्राराक्षस नाटकाची कथा लिहा.

14

Seat No.	
----------	--

M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Sanskrit

संस्कृत साहित्यातील विविध विद्या

Day & Date: Friday, 08-11-2019
Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) सर्व उत्तरे एकाच उत्तर पत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा..

14

- 1) वास्तुशास्त्राचे मूळ ---- ग्रंथात सापडते.
अ) शुल्बसूत्र
ब) गृह्यसूत्र
क) कल्पसूत्र
ड) गणितसूत्र
- 2) अष्टाङ्ग हृदय ग्रंथाचा कर्ता ----- आहे?
अ) चरक
ब) सुश्रुत
क) वाग्भट
ड) नागार्जुन
- 3) ----- हे भारतातील श्रेष्ठ गणितज्ञ मानले जातात.
अ) जैमिनी
ब) भास्कराचार्य
क) गौतम
ड) कणाद
- 4) बुन्देलखण्डाला पूर्वी ----- देश असे नाव होते.
अ) मालव
ब) शाकम्भरी
क) कौशल
ड) कलिङ्ग
- 5) पुन्नाग म्हणजे ----- होय.
अ) अर्जुन
ब) पुण्डरीक
क) पाण्डुरङ्ग
ड) पुष्पदन्त
- 6) अवलोकितेश्वर ही ----- धर्मातील देवता आहे.
अ) पारसी
ब) बौद्ध
क) हिन्दु
ड) जैन
- 7) शर्करा म्हणजे ----- होय.
अ) माती
ब) दगड
क) खडी
ड) वाळू
- 8) वृक्षाला ----- असे नाव ही आहे.
अ) अङ्घ्रपायी
ब) गुल्म
क) दारू
ड) नग
- 9) वास्तु शास्त्रावरील ----- ग्रंथ प्रसिद्ध आहे.
अ) कुण्डमण्डपसिद्धि
ब) शुल्बसूत्र
क) बृहत्संहिता
ड) मयमत

- 10) पाटी म्हणजे ---- रीत होय.
 अ) दर्शनाची
 क) सन्योगाची
 ब) गणिताची
 ड) विभागाची
- 11) बीजमूला ----.
 अ) गृहश्रियः
 क) कालश्रियः
 ब) रागश्रियः
 ड) फलश्रियः
- 12) सर्षप म्हणजे ----.
 अ) तीळ
 क) साखर
 ब) मूग
 ड) मोहरी
- 13) विश्वकर्मप्रकाश ग्रन्थाचा कर्ता ---- आहेत.
 अ) विश्वकर्मा
 क) गन्धर्व
 ब) वासुदेव
 ड) वराहमिहिर
- 14) सिद्धान्तशिरोमणि ग्रन्थाचा कर्ता ---- आहे
 अ) विश्वकर्मा
 क) भास्कराचार्य
 ब) वासुदेव
 ड) वराहमिहिर

प्र.2 टिप्पणी लिखत। केवलं 4

16

टिपा लिहा. फक्त 4

- 1) कृषीसाठी जल रक्षण
- 2) मयमतम्
- 3) राजा ही संकल्पना
- 4) आयुर्वेदाची सुश्रुतोक्त आठ अंगे
- 5) उपवन विनोद
- 6) आश्रम व्यवस्था

प्र.3 अधोलिखितेषु द्वयोः स्पष्टीकरणं कुरुत।
 कोणतेही दोहोंचे स्पष्टीकरण सिद्ध करा.

12

- 1) दशपुत्रसमो द्रुमः
- 2) धर्म लक्षण
- 3) पुष्ययात्रा

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

14

अ) प्राचीन भारतीय विमान शास्त्राची सविस्तर माहिती द्या.

किंवा

ब) प्राचीन भारतीय राजनीति शास्त्राचा सविस्तर परिचय द्या.

प्र.5 संस्कृत भाषेतील कोणत्याही एका शास्त्राचे प्रवर्तक, ग्रंथ, विषय यासह माहिती द्या.

14

Seat No.	
----------	--

M.A. (Semester - II) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019

Sanskrit

व्याकरण

Day & Date: Monday, 11-11-2019
Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

14

- 1) अष्टाध्यायीचे कर्ते कोण?
अ) पाणिनी ब) कात्यायन
क) पतंजली ड) याज्ञवल्क्य
- 2) शान्त इथे अनुस्वाराचा 'न्' कोणत्या सूत्राने होतो?
अ) मोनुस्वारः ब) वांतो यि प्रत्यये
क) अनुस्वारस्य ययि परसवर्णः ड) हलन्त्यम्
- 3) पदांत 'स्' चा विसर्ग या सूत्राने होतो?
अ) विसर्जनीयस्य सः ब) ससजुषोरुः
क) हशि च ड) हलि सर्वेषाम्
- 4) कर्माची ----- विभक्ती?
अ) प्रथमा ब) तृतीया
क) द्वितीया ड) षष्ठी
- 5) कर्तुः ----- आप्तुम् इष्टतमम् कर्म?
अ) क्रियया ब) तृतीया
क) कर्मणा ड) कालेन
- 6) ----- कर्मणि द्वितीया स्यात्?
अ) अनुक्ते ब) उक्ते
क) द्विरुक्ते ड) अभिहिते
- 7) गां दोग्धि पयः इथे गो शब्द ----- सूत्राने कर्मसंज्ञक झाला?
अ) कर्तुरीपासिततमम् कर्म ब) अकथितं च
क) संप्रदाने चतुर्थी ड) षष्ठी
- 8) रामश्चिनोति इत्यत्र केन सूत्रेण संधिः?
अ) ष्टुना ष्टुः ब) स्तोः श्चुना श्चुः
क) इको यणचि ड) वृद्धिरादैच्
- 9) 'वागीश' रूप केनसूत्रेण सिध्यति?
अ) तोः शि ब) आदेः परस्य
क) झलां जशोन्ते ड) इकोयणचि

- 10) दोन र एकत्र आल्यावर एकाच लोप या सूत्राने होतो?
 अ) रो रि
 ब) रो सुपि
 क) हशि च
 ड) हलन्त्यम्
- 11) अर्धग्रामः ——— समासः?
 अ) प्रथमातत्पुरुषः
 ब) पंचमितत्पुरुषः
 क) बहुव्रीहिः
 ड) द्वंद्वः
- 12) नीलमेघः——— समासः?
 अ) द्विगुः
 ब) द्वंद्वः
 क) कर्मधारयः
 ड) उपपदतत्पुरुषः
- 13) त्रिलोकी इति कः समासः
 अ) द्वंद्वः
 ब) द्विगुः
 क) केवलसमासः
 ड) सन्धिः
- 14) प्राप्तोदकः इति कः समासः?
 अ) तत्पुरुषः
 ब) नित्यसमासः
 क) समानाधिकरणबहुव्रीहिः
 ड) कर्मधारयः

प्र.2 टिप्पणीं लिखत। (केवलं चार)

16

टिपा लिहा. (फक्त चार)

- 1) यण् संधिः
- 2) वृद्धिसन्धिः
- 3) ष्टुत्वम्
- 4) संप्रदानकरकम्
- 5) बहुव्रीहिसमास
- 6) कर्मकारकम्

प्र.3 अधोलिखितेषु द्वयोः रूपं ससूत्रं साधयत।
 कोणतीही दोन रूपे सूत्रांसह सिद्ध करा.

12

- 1) सुध्युपास्यः
- 2) विष्णवे
- 3) गङ्गोदकम्
- 4) कृष्णर्द्धिः

प्र.4 'कर्मकारक' सूत्र उदाहरणासह स्पष्ट करा

14

किंवा

बहुव्रीहि समासाचा यथाग्रन्थ परिचय लिहून त्याचे कोणतेही दोन प्रकार उदाहरणासह लिहा.

प्र.5 पाणिनीय-व्यकरणाच वैशिष्ट्य लिहून आजच्या काळात त्याची उपयोजितता सिद्ध करा.

14

Seat
No.

Set P

M.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Sanskrit
भाषाशास्त्रम् (Linguistics)

Day & Date: Monday, 18-11-2019
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।

14

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा..

- 1) जपानी भाषायाः कुलम् ---- अस्ति ।
 अ) आग्नेय ब) भारोपीय
 क) अनिश्चित ड) सेमेटिक
- 2) ---- भाषा आयोगात्मिका अस्ति ।
 अ) चीनी ब) हिंदी
 क) संस्कृत ड) कन्नड
- 3) ऋग्वेदानुसारं भाषायाः उत्पत्तिः ---- वर्तते ।
 अ) संकेतिकी ब) धातुना
 क) अनुकरणेन ड) दैवी
- 4) "व्यक्ता वाचि वर्णा येषां त इमे व्यक्त वाचः" भाषायाः इयं परिभाषा कुतः उद्धृताऽस्ति?
 अ) महाभाष्यतः ब) शब्दानुशासनतः
 क) भाषाविज्ञानतः ड) इन्सायक्लोपीडीयातः
- 5) पदविज्ञानविषयकः ग्रन्थः ---- ।
 अ) निरुक्तम् ब) अष्टाध्यायी
 क) चरकसंहिता ड) नाटयशास्त्रम्
- 6) कस्मिन् वेदाङ्गे ध्वनिविज्ञानस्य विवेचना दरीदृश्यते?
 अ) व्याकरणवेदाङ्गे ब) शिक्षावेदाङ्गे
 क) निरुक्तवेदाङ्गे ड) कल्पवेदाङ्गे
- 7) साहित्यिकदृष्ट्या सर्वाधिक-समृद्धः भाषापरिवारः ----.
 अ) भारोपीयपरिवारः ब) अमरीकीपरिवारः
 क) द्राविडपरिवारः ड) काकेशीपरिवारः
- 8) एकाक्षरी भाषा अस्ति -
 अ) संस्कृतम् ब) चीनी
 क) बान्टू ड) मराठी
- 9) भारोपीयः भाषा नास्ति -
 अ) संस्कृतम् ब) अवेस्ता
 क) मलयालमः ड) अंग्रेजी

- 10) भारोपीयः भाषा अस्ति—
 अ) तमिलः
 क) तेलुगू
 ब) कन्नडः
 ड) लैटिनः
- 11) भाषिक—ध्वनि—वर्गीकरणस्य आधाराः —
 अ) कण्ठ—तालु—मुर्धा
 क) उदात्त—अनुदात्त—स्वरितः
 ब) सम—विषम—आगमाः
 ड) स्थान—प्रयत्न—करणानि
- 12) संस्कृतभाषा ——— विभागे अस्ति ।
 अ) शतम्
 क) ग्रीक
 ब) कॅन्टूम
 ड) किमपि न
- 13) व्यवसितमस्ति —
 अ) प्रतिपदिकम्
 क) पाठः
 ब) अर्थः
 ड) संहिताः
- 14) भाषाशब्दः संस्कृतव्याकरणानुसारं ——— इत्यस्मिन्नर्थे प्रयुज्यते ।
 अ) अव्यक्तवाक्
 क) दैवीवाक्
 ब) व्यक्तवाक्
 ड) निर्वचनं

प्र.2 टिप्पणीं लिखत । केवलं 4

16

टिपा लिहा. फक्त 4

- 1) भाषाशास्त्राच्या अध्ययन पद्धती
- 2) भाषाविज्ञानाच्या विविध व्याख्या
- 3) पदीम (व्यवसिते)
- 4) वाक्यविचार
- 5) साहित्यशास्त्रातील अर्थाचे प्रकार
- 6) समासप्रधानभाषा

प्र.3 स्पष्टीकुरुत । केवलं 2

12

स्पष्टीकरण करा. (फक्त 2)

- 1) दैवी उत्पत्तिवाद
- 2) धातुसिद्धांत
- 3) हिताईट भाषा
- 4) स्वनिम/ध्वनि (Phoneme)

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

14

भाषाशास्त्रानुसार ध्वनि आणि अर्थ यांचे वर्णन करा.

किंवा

भाषांचे आकृतीमूलकवर्गीकरण या विषयावर प्रकाश टाका. रूपात्मक वर्गीकरण.

प्र.5 भाषेच्या उत्पत्तीविषयी वेगवेगळी मते सांगा.

14

Seat
No.

**M.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Sanskrit**

काव्यशास्त्रम् ध्वन्यालोकः— प्रथम उद्योतः, काव्यप्रकाशस्थ केचन अलंकाराः

Day & Date: Tuesday, 05-11-2019

Max. Marks: 70

Time: 03:00 PM To 05:30 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखतः

14

योग्य पर्यायं निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

1) वाच्यप्रतीयमानाख्यौ ——— भेदौ स्तः ।

अ) ध्वनेः	ब) अर्थस्य
क) लक्षणायाः	ड) शब्दस्य

2) अलंकारेषु ——— प्राधान्यम् अस्ति, इति ध्वनिकाराणां मतम् ।

अ) काव्यस्य	ब) लक्ष्यार्थस्य
क) ध्वन्यार्थस्य	ड) वाच्यार्थस्य

3) उपकुर्वन्ति तं सन्तं येऽङ्द्वारेण जातुचित् ——— ।

अ) उत्कर्षहेतवस्ते	ब) शौर्यादय इवात्मनः
क) शक्तिर्निपुणता	ड) हारादिवदलङ्काराः

4) 'प्रथमे हि विद्वांसो वैयाकारणाः' हे ——— कवीचे कथन आहे.

अ) कालिदास	ब) बाणभट्ट
क) विश्वनाथ	ड) आनन्दवर्द्धन

5) हेतुरुपक्रियाया निषेधेऽपि तत्फलप्रकाशनं ——— ।

अ) विशेषोक्तिः	ब) विभावना
क) श्लेषः	ड) उपमा

6) तं ध्वनिसंज्ञितं काव्यात्मानं गुणवृत्तिरित्याहुः' इति ——— मतम् ।

अ) अभाववादिनः	ब) अनिर्वचनीयत्ववादिनः
क) भाक्तवादिनः	ड) अलंकारवादिनः

7) शब्दार्थशरीरव्यतिरिक्तं ध्वनिस्वरूपं नास्ति इति ——— ।

अ) केचित्तुमतम्	ब) अन्ये तु मतम्
क) परे तु मतम्	ड) अनिर्वचनीयत्ववादी

8) ——— साम्यमनुप्रासः ।

अ) वर्ण	ब) वाक्य
क) अर्थ	ड) अलंकार

9) ध्वनिविरोधी ——— मतानि सन्ति ।

अ) 3	ब) 4
क) 2	ड) 5

10) आनन्दवर्द्धनस्य रचना ——— नास्ति ।

अ) सूर्यशतकम्	ब) विषमबाणलीला
क) देवीशतकम्	ड) अर्जुनचरितम्

Seat
No.

M.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Sanskrit

संस्कृतवाङ्मयेतिहासः

Day & Date: Thursday, 07-11-2019
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तर पत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्यं पुनर्लिखतः

14

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा..

- 1) लौकिकसाहित्ये आदिकाव्यम् ----- अस्ति ।
 अ) महाभारतम्
 ब) रामायणम्
 क) भगवद्गीता
 ड) रघुवंशम्
- 2) चतुर्विंशतिसाहस्री नाम्ना ----- काव्यम्-अभिधीयमे ।
 अ) रामायणम्
 ब) भगवद्गीता
 क) कुमारसम्भवम्
 ड) महाभारतम्
- 3) महाभारतं ----- पर्वसु विभक्तमस्ति ।
 अ) 11
 ब) 15
 क) 5
 ड) 18
- 4) मेघदूतस्य लेखकः ----- विद्यते ।
 अ) माघः
 ब) कालिदासः
 क) बाणः
 ड) राजशेखरः
- 5) लघुत्रयी नाम्ना----- काव्यानां ग्रहणं भवति ।
 अ) कुमारसम्भवम्, रघुवंशम्, गीता
 ब) रघुवंशम्, कुमारसम्भवम्, मेघदूतम्
 क) किरातार्जुनीयम्, चम्पूकाव्यम्
 ड) ऋतुसंहार, स्वप्नवासदत्तम्
- 6) रघुवंशे ----- सर्गाः सन्ति ।
 अ) 14
 ब) 25
 क) 29
 ड) 19
- 7) खालीलपैकी ----- खण्डकाव्य आहे.
 अ) मेघदूतम्
 ब) नैषधीयचरितम्
 क) शिशुपालवधम्
 ड) कुमारसम्भवम्
- 8) नाटक अभिज्ञानशाकुन्तलाचे ----- लेखक आहेत.
 अ) माघ
 ब) कालिदास
 क) बाणभट्ट
 ड) भवभूति
- 9) राजा दशरथाची ----- पुत्री आहे.
 अ) सीता
 ब) वासन्ती
 क) शान्ता
 ड) पद्मा

- 10) अधोलिखितेषु नाट्ये ----- गुण : विद्यते ।
 अ) मधुरः
 क) प्रसादः
 ब) कटुः
 ड) तिक्तः
- 11) खालीलपैकी नाट्यशास्त्रानुसार नाटकामध्ये ----- अंक होतात.
 अ) 12 या 13
 क) 8 या 9
 ब) 3 या 4
 ड) 5 या 7
- 12) रघुवंशे सीतापरित्यागः ----- अंके वर्णितमस्ति ।
 अ) 5
 क) 12
 ब) 10
 ड) 14
- 13) शिशुपालवधे ----- सर्गाः सन्ति ।
 अ) 20
 क) 19
 ब) 18
 ड) 22
- 14) 'घण्टा' उपाधि ----- कवेः विद्यते ।
 अ) मम्मट
 क) माघ
 ब) कालिदास
 ड) भवभूति

प्र.2 टिप्पणिं लिखत । (केवलं 4)

16

टिपा लिहा. (फक्त 4)

- 1) माघः
- 2) कालिदासः
- 3) बाणभट्टः
- 4) मेघदूतम्
- 5) भासः
- 6) रघुवंशम्

प्र.3 अधोलिखितेषु व्दयोः संक्षिप्त-उत्तरं देयम् (केवलव्दयम् 2)
 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे संक्षिप्त उत्तर लिहा.

12

- 1) बाणोच्छिष्टं जगत्सर्वम् ।
- 2) उपमा कालिदासस्य भारवेरर्थगौरवम् ।
- 3) चम्पूकाव्ये एवं महाकाव्ये को भेदः स्पष्टीयत ।
- 4) नाट्यशास्त्राचे कर्ता भरताचे परिचय लिहा.

प्र.4 सविस्तरं- उत्तराणि लिखत (केवलमेकम् 1)

14

सविस्तर उत्तरे लिहा. (केवल एक)

लघुत्रयी ग्रन्थांचा सविस्तर परिचय लिहा

किंवा

नाटक शब्दाची उत्पत्ती एवं त्याचा परिचय सविस्तर लिहा.

प्र.5 महाकवि भासाचे लौकिक साहित्यामध्ये योगदान सविस्तर लिहा.

14

Seat
No.

M.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Sanskrit
गीताभाष्यम्

Day & Date: Saturday, 09-11-2019
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा..

14

- 1) स्थिरमतिः ----- भवति?
अ) क्षणिकविरामी
ब) स्वस्थचित्तः
क) परमार्थवस्तुविषयकस्थिरामतिःयस्य
ड) भक्तिमान्
- 2) धर्म्यामृतम् -----?
अ) धर्म्यस्यअमृतम्
ब) धर्म्यचअमृतंच
क) धर्म्यायअमृतम्
ड) धर्म्यात्अमृतम्
- 3) अज्ञानस्यप्रमुखशक्तिद्वयम् ----- अस्ति ।
अ) मायामोहौ
ब) सत्यानृते
क) शुभाशुभे
ड) विक्षेपावरणौ
- 4) 'अभ्यासयोग' इत्यत्रअभ्यासः -----?
अ) ग्रन्थपठनं
ब) प्राणायामाः
क) यज्ञः
ड) एकस्मिन्आलम्बनेचित्तस्थापनम्
- 5) 'आनंदगिरि' यांनी ----- यावर भाष्य व्याख्या लिहिली आहे.
अ) श्रीमद्भगवद्गीता
ब) शांकरभाष्य
क) तात्पर्यचन्द्रिका
ड) गीतारहस्य
- 6) 'भारतभावदीपः।' नामकगीतेवरील भाष्य ----- यांनी लिहिले आहे.
अ) लोकमान्य टिळक
ब) वल्लभाचार्य
क) मध्वाचार्य
ड) नीलकंठ
- 7) 'तत्त्वदीपिका' नामकगीताभाष्याचे भाष्यकार ---- आहेत.
अ) वेंकटेश्वर
ब) मध्वाचार्य
क) श्रीवल्लभाचार्य
ड) पुरुषोत्तम
- 8) 'तत्त्वदीपिका' भाष्यं ----- मतानुसारिवर्तते ।
अ) द्वैत
ब) विशिष्टाद्वैत
क) शुद्धाद्वैत
ड) अद्वैत
- 9) श्रीमदानन्दतीर्थमहोदयैः ----- मतानुसारिगीताभाष्यंलिखितम् ।
अ) द्वैत
ब) विशिष्टाद्वैत
क) शुद्धाद्वैत
ड) अद्वैत

- 10) पराऽपराचेतिर्दशस्य ----- द्वयंवर्तते ।
 अ) सिद्धि ब) प्रकृति
 क) रूप ड) भाग
- 11) ----- मतंसमन्वयवेदान्तान्नाप्रसिद्धम् ।
 अ) माध्वमतं ब) निंबार्कमतं
 क) राजानुजमतं ड) वल्लभमतं
- 12) गीतानुसारंवदोक्तो धर्मो ----- विधः ?
 अ) पञ्च ब) षड्
 क) एक ड) द्विविधः
- 13) शांकरभाष्येगीताशास्त्रस्यप्रयोजनं ----- उक्तम् ।
 अ) सर्वकामनासिद्धिः ब) धर्मज्ञान
 क) अर्थप्राप्तिः ड) सहेतुसंसारापरमः
- 14) प्रवृत्तिलक्षणो धर्मः ----- भवति ?
 अ) बुद्धिशुद्धये ब) शरीरशुद्धये
 क) वाक्शुद्धये ड) सत्त्वशुद्धये

प्र.2 टिप्पणीं लिखत । केवलं 4

16

टिपा लिहा. फक्त 4

- 1) अद्वैतमतम् ।
- 2) श्रीकृष्णाने सांगितलेले सगुणोपासनेतील विकल्प
- 3) सूत्रभाष्यसम्बन्धः
- 4) श्रीवल्लभाचार्य
- 5) प्रस्थानत्रयी
- 6) द्वैताद्वैतमतम्

प्र.3 ससंदर्भम् स्पष्टीकुरुत । केवलं 2

12

सन्दर्भासह स्पष्टीकरण करा. फक्त 2

- 1) श्रेयोहिज्ञानमभ्यासाज्ज्ञानाद्धानंविशिष्यते । ध्यानात्कर्मफलत्यागस्त्यागाच्छान्तिरनन्तरम् ।।
- 2) ऊर्ध्वमूलमधःशाखमश्वत्थं प्राहुरव्ययम् । छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित् ।।
- 3) एवंसततयुक्तायेभक्तास्त्वांपर्युपासते । येचाप्यक्षरमव्यक्तं तेषां के योगवित्तमाः ।।
- 4) संनियम्यसम्यक्क्रियम्यउपसंहृत्यइन्द्रियग्रामम्इन्द्रियसमुदायंसर्वत्रसर्वस्मिन् काले समबुद्धयः समा तुल्या बुद्धिः येषाम् इष्टानिष्टप्राप्तौ ते समबुद्धयः । ते ये एवंविधाः ते प्राप्नुवन्ति मामेव सर्वभूतहिते रताः ।

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

14

श्रीमद्भगवद्गीतेची पार्श्वभूमी सांगून गीतेवरील संस्कृत भाषेत लिहिल्या गेलेल्या भाष्यांची माहिती व भाष्यकारांचा थोडक्यात परिचय द्या.

किंवा

शांकर भाष्यानुसार भक्तियोग स्पष्ट करा.

प्र.5 श्रीमद्भगवद् गीतेतील बाराव्या अध्यायातील 'योगवित्तम' विषयक अर्जुनाच्या प्रश्नाचे विश्लेषण

14

शांकरभाष्यानुसार करा आणि त्यावरील श्रीकृष्णाचे उत्तरही स्पष्ट करा.